

hrani, kar se pa, kar je vsakemu čebelarju znano, le takrat zgoditi sme, kedar so odvzeti medeni satovi popolnoma brez zalege, zakaj, ako bi si kdo take satove prihranil, kateri so deloma z medom in deloma z zalego napolnjeni, začela bi mu zalega gnjiti, in ako bi čez kaj časa tak sat z gnjilo zalego kakemu panju dal, bi ga ravno s tem okužil, da bi gnjilobe dobil v svoj ulnjak, ki je najhujša čebelna bolezen.

Kdor ima mašino, medmetalnico (Schleudermaschine) imenovano, si lahko tudi s tem pomaga, da z medom napolnjene satove iz panjev jemlje, potem pa tako izpraznjene satove zopet nazaj v panjove obeša. Ako je paša dobra, mu bodo čebele take satove kmalu zopet z novim medom napolnile, katere more potem zopet sprazniti in izpraznjene drugič v panjove položiti.

Iz rečenega je tedaj razvidno, da čebelar, ki dzierzonzirane panjove ima že tudi brez škatelj more izhajati, ker si lahko na mnoge načine pomaga, ako svoje čebele vedno doma ima, in jih vedno sam oskrbuje. Je pa pri nas prav veliko tacih čebelarjev, kateri svojih čebel nimajo vedno doma, ampak jih vsako leto, posebno ob času ajdovega cvetja drugam pošiljajo, in večidel posestnikom ulnjakov, v katere jih postavijo, v varstvo izročé; potem se pa zopet nazaj domu k svojim opravičijo. Vsem takim čebelarjem, če tudi panjove s premikalnim satovjem imajo, vendar tudi škatlje prav v prid služijo, zakaj malokater čebelar ima toliko čebel, da bi se mu splačalo, celi čas ajdovega cvetja pri njih tičati, da bi satove iz nekaterih panjev jemal in jih v druge pokladal, ali pa iz polnih satov med izmetaval in izpraznjene satove zopet nazaj v panjove obešal itd.

Gospodarji ulnjakov pa dostikrat niso tako izurjeni čebelarji, da bi to prekladanje satov znali s pridom opravljati, večidel bi pa tudi ne marali s to rečjo se vkvarjati, ker imajo navadno že s svojim drugim kmetijstvom dosti opraviti.

Vsak čebelar tedaj, ki se v tacih okoliščinah znajde, dasiravno dzierzonzirane panjove ima, bo modro naredil, da si tudi toliko škatelj napravi, kolikor jih za svoje čebelarstvo potrebuje, da jih bolj močnim panjem naloži, kedar čebele v ajdovo pašo pripelje, in se potem lahko mirno zopet nazaj domu povrne; toda tudi škatlje naj bodo dzierzonzizirane, in sicer ravno tako, kakoršne panjove kdo ima.

Kdor ima tedaj take panjove, da satnike ali romčke v zarezice poklada, naj si dá tudi škatlje z zarezcom narediti; kdor pa satnikov ali romčekov v panjih v zarezice ne poklada, mu tudi v škatljah ni treba zarezic.

Dobro je, da ima čebelar škatlje razne velikosti, postavimo, za 3, 4, 5, 6 ali še več satov, ker nekateri panjovi večje škatlje potrebujejo, nekaterim pa tudi manjše zadostujejo. Vse škatlje, naj so že za več ali manj satov narejene, naj so pa enako dolge, in sicer ravno tako dolge, kakor so panjovi široki, pa tudi visokost škatelj naj je v svitlobi ravno taka, kakoršna je visokost panjev v svitlobi, zakaj le tako je mogoče, da more čebelar satove iz škatelj v panjove, ali iz panjev v škatlje prekladati, kakor mu bolj prav kaže, brez odrezovanja.

Da mora biti tudi v škatljah med posamesnimi letvicami pičlo $\frac{1}{2}$ palca, med stranskimi satniki in stranicami škatlje pa vsaj $\frac{1}{4}$ palca praznega prostora, to že tako vsak čebelar vé, kakor tudi to, da se mora dzierzonzirani škatlji vselej pokrov proč vzeti, kedar se satniki ali romčki va-njo pokladajo ali iz nje jemljejo; vendar pa ni treba, da bi bili tudi pri škatljah pokrovčki prišravfani; dobro je že, da so le z majhnimi žeblički na stranice pribiti.

Dobro je, da so tudi škatlje tako narejene, da je med satniki in pokrovom četrť palca praznega prostora, da se ne morejo kaki črvi v njih zarediti; zakaj dasiravno ob času ajdovega cvetja, kedar navadno panjem škatlje nakladamo, tistih metuljev več ni, kateri meseca rožnika in malega srpana veliko črvove zalege po cvetlicah natrosijo, katero potem čebele s cvetličnim prahom v panjove nosijo, in tedaj po cvetličnem prahu črvova zalega v škatlje priti ne more, je pa večidel že v praznem satovji, ki ga v škatlje devljemo, več ali manj črvove zalege; zraven tega se pa more tudi v škatljo katera tistih sitnih veš, ki jih vsi čebelarji dobro poznajo, splaziti, in kaj črvove zalege zatrositi, kakor je tudi v panjove veliko zatrosijo.

Ker tedaj ali po vešah ali pa po praznem satovji tudi v škatlje lahko kaj črvice zalege pride, zato je bolje, da se tudi v škatljah satniki stropa ne tiščé, ampak da je vmes četrť praznega prostora, da tako črvi, ki bi se utegnili v škatlji zarediti, nobenega skrivališča ne najdejo, kjer bi lahko mirno rastle, in če ne družega, vsaj toliko lahko škodovali, da bi kak satnik več ali manj poškodovali, ali pa še celo preglodali, ako bi se med satnike in pokrovček škatlje kateri vgnjezdil, in bi čebele do njega priti ne mogle, da bi ga pregnale in pokončale.

Ali so škatlje na panjove tako naložé, da satovi ležé počez, kakor v panjovih, ali pa po dolgem, na tem ni nič ležeče. (Dal. prih.)

Natoroznanske stvari.

Predznamnja toče.

Zanimivo — ali je res tako ali ne — je to, kar prof. H. Fritz („Gaea“ XI. 4. str. 244) odgovarja na vprašanje: zakaj je toče nekatera leta veliko več kakor druga? Iz skušnj si učeni mož prizadeva dokazati, da takrat, kedar se na solncu opazuje veliko maróg (Sonnenflecken), je tudi po svetu toče veliko, in to se redno primeri vsacih 11 let. Kakih 250, posebno pa zadnjih 70 let se opazuje ta prikazen, da čem več sončnih maróg, katerih bistvo pa še dandanes ni natanko znano, tem več tudi toče, — čem manj maróg, tem manj toče. Prof. Fritz pravi, da največ toče bilo je po svetu leta 1817, 1830, 1838, 1848 in 1860 in ta točna leta se skladajo z onimi leti, ko je solnce imelo obilo marog. — Se ve da taka opazovanja bi dejansko korist zaradi zavarovanja pred škodo toče le tedaj imela, ko bi se moglo naprej vedeti, kedaj bode solnce zelo marogasto. Potem — če bi se namreč to do dobrega vtrdilo, da je toča v zvezi s solničnimi marogami — bi se naprej vedelo točno leto, in gospodarji bi raji zavarovali svoja zemljišča pred škodo toče. Konečno prof. Fritz še tudi to trdi, da po takih zimah, v katerih se večkrat prikažejo polnočne zarije (severne luči), toča pogostoma bije. To vse — se ve da — potrebuje pa še velikih študij, predno na take študije oprto prerokovanje vremena nam bi dalo zanesljivo vremensko pratiko.

Ozir po svetu.

Tirolsko in Tirolci.

Morda Slovencem ne bo neljubo, ako jim povem v „Novicah“ nekoliko o Tirolski deželi in njenih ljudéh. Le toliko, pravim, kar sem namreč sam videti in opaziti priložnost imel. Govoril bom pa le o nemških Tirolcih, katerim to imé prav za prav pristuje; kajti laški Tirolci niso nič družega nego Lah po jeziku,

po srcu in po šegah; oni se ne čutijo Tirolce, ampak Lahe. Laški Tirolci so, kakor Štajarski Slovenci, prikovani na nemško deželo, na katero jih niti najmanjša simpatija ne veže. Reči se pa mora, da so Tirolski Nemci nasproti Italijanom bolj pravični, nego so Štajerci nasproti Slovencem. Se vé da ima v Tirolskem deželnem zboru konservativna stranka večino, in ne sme se reči, da bi Lahe tlačila v narodnem oziru; po vseh uradih in šolah na laškem Tirolskem vlada laški jezik, in so večidel le Lahi kot uradniki nastavljeni, in le taki Nemci, ki so se laški naučili. Le v enem oziru je zborova večina nepristopna, namreč v tem, da pod nobenim pogojem ne pripusti, da bi se laški del odtrgal od Tirolske in v samostojno deželo preuredil. Zato so Lahi nezadovoljni, in bi se najraje združili z italijanskim kraljestvom.

Kakor znano, je vsa Tirolska zeló gorata dežela, in po najviših hribih leži večni sneg in led. Vendar na Tirolskem ni tako mrzlo, kakor bi kdo utegnil misliti; celó v severnem delu dežele ni hudega mraza pozimi; če imajo 15° mraza, pravijo že, da je nezaslišano mrzlo; v Ljubljani pa smo že večkrat 20° imeli in še čez. Se ve, da tudi hude vročine nikoli ni (na severu). V toploti, podnebji se razdeljuje zemlja na 3 razrede: laško Tirolsko, srednje Tirolsko in severno Tirolsko. Na laškem Tirolskem in v srednjem delu dežele (okoli Bolcane in Merana) je vreme južno, kakor pri nas na Goriškem, in pridelava se ondi mnogo dobrega vina, koruze in žlahnega sadja; v severnem delu, čeravno zima do 6 mesecev traja, vendar ni hudega mraza, kakor smo že omenili, ker so doline med gorami tako zaprte, da severni veter ne pride do njih. Prideljuje se senó, koruza in drugo žito, in dobro sadje. Živinoreja in sirarstvo se umno oskrbljuje.

Kdor primerja velikost dežele in število prebivalstva, poreče, da je Tirolsko malo obljudena dežela, kajti na štirjaško miljo pride komaj 1000 ljudi; na slovenskem Štajarskem pa jih živi na štirjaški milji čez 3000, na Českem v nekaterih krajih 5000, v Lombardiji celó 7000. Pa v Tirolih še 1000 bi jih ne prišlo na štirjaško miljo, ko bi se laško Tirolsko ne prištevalo, ki je precej obljudeno. Na nemškem Tirolskem jih živi na štirjaški milji morda komaj 600 ljudi. A vendar nobena dežela ni tako obljudena, ko Tirolska; kajti premisliti se mora, da je polovica prostora sama skala, sneg in led, in kar še ostane, je borno smrečje in gošča, komaj da koza kak grižljaj najde. Le po ozkih dolinah je nekaj rodovitne zemlje. Tukaj je pa ljudstvo tako natlačeno, da se mora človek čuditi, ob čem neki živijo. Kjer bi bil na Slovenskem en dober kmet, je tukaj že cela vas. Vsak ima po eno ali dve njivici, par kóz ali pa kravico samico. Kdor premore dvoje krav, je že bogataš. Lahko se razume po tem takem, da se vsak košček zemlje skrbno obdeluje. Travnike celo leto razmakajo, in morajo v ta namen vodo včasih od daleč napeljavati. Pa jim tudi tako lepa trava raste, da se mora človek čuditi, če je videl samo naše posušene travnike po Slovenskem.

Vkljub temu skrbnemu obdelovanju ne morejo te njivice obilnega prebivalstva preživiti; dežela je uboga, kakor malo katera; ni zlata, ni srebra, ni fabrik, še gozdov ni; kar jih je bilo, posekani so, in zdaj imajo le še borno smrečje, ni ga videti poštenega drevesa. Zato ni čudo, da se spomladi vse mlado ljudstvo vzdigne od 12. leta do 40., in gré na tuje kruha in denarjev si služiti. Podajo se večidel v Švico in na Švabsko (Baden, Württemberg, Westbayern), eni kot rokodelci, drugi kot poljedelci, tretji kot pastirji. Jeseni se vrnejo domu s prihranjenimi novci, se vležejo za peč in pušijo tobak.

Tobaka se na Tirolskem grozno veliko pokadi,

kajti puši ga vse, moški od desetega leta počensí in celó ženske. V nekaterih občinah je preračunjeno, da se tobaka za več pokupi, kakor ves zemljiški davek znaša. Revni kmetje pušijo namesti tobaka nek surogat: rastlino, tobakovi prav podobno, in ki jo imenujejo „Lauser“, ki tukaj raste, toda v pipi bojda neznansko smrdi. Vendar so veseli, da se jim je dovolilo, da jo smejo kaditi, zato pojejo:

„Die Stadlerherrn, die faun man halt
Mit ganz verwerfa,
Weil sie uns berlobet haben,
Daß wir „Lauser“ zügeln derfa.“

(Po slovenski: „Mestni (gosposki) ljudje se vendar ne smejo po vse zavreči, vsaj so nam dovolili, da smemo „lauserja“ sejati.)

Dežela je uboga, to je res; a vendar ljudje ne stradajo, ampak bolje živijo, ko pri nas na Slovenskem. In zakaj? -- zato, ker so varčni: kmeta vidiš malokdaj v krčmi, še ob nedeljah in praznikih so krčme večidel prazne; če pride kmet v krčmo, izpije glažek žganja, pa gré; vina si malokateri privošči. Žganje pa kuhajo mnogi sami domá; skoraj vsak kmet si ga nekaj skuha pozimi, in sicer prav dobrega, večidel iz sadja, pa tudi iz koreninic enzianovih in iz borovnic. — Ker pa so kmetje varčni, tudi niso zadolženi, in pri vsi revščini ima še vsak nekaj gotovine v skrinji.

Druga lepa lastnost Tirolcev je čednost. Začudi se človek, če stopi v kmečko hišo in najde vse v tako lepem redu, vse tako osnaženo, kakor pri nas komaj v mestih.

Kar se političnih nazorov tiče, je pravi Tirolec najprvo Tirolec, vdrugo Avstrijanec, in še le v tretje Nmec.

Kakor vsak hribovec, ljubi tudi Tirolec svojo domovino močno. Tirolci se čutijo bolj kot poseben narod, nego na priliko Štajerci ali Korošci, ker so svojo celoskupnost tolikrat s krvjo zapečatili. Kedar so se vzdignili, vzdignila se je zmirom cela dežela; nikoli niso pomoči prosili pri svojih sosedih, Korošcih in Salcburgarjih; zato se čutijo kot ena, nerazdeljiva celota, in beseda „Tirol“ jim je zapopadek vse poezije

„Ach, Diende, wie ist mir so wohl
Auf dem Gebirge von Tirol!“

prepevajo radi.

Branili so svojo deželo proti jugu, severu in zapadu, in sicer za Avstrijo, za to so že po zgodovini na Avstrijo navezani. Avstrijska vlada pa jim tudi res ni trda: davki niso preveliki; kot uradniki so nastavljeni po deželi skoraj sami domačini; da jim je vsa cesarska hiša dobra, to vedó.

V najnovjšem času so naredile verske in šolske postave nekaj hude krvi, pa se je kmalu poleglo, ker cesarski namestnik grof Taaffe je tako obrnil, da je vse potišil. Na Dunaji že vedó, da Tirolcev ne smejo razžaliti, zato jih pusté pri starih navadah. Pri nas je prepovedano, orožje nositi; na Tirolskem ima pa vsak svojo puško, in tudi na lov smé, kedar se mu poljubi, le nekaj malega plačujejo na leto v občinsko kaso. Dežela ne plača toliko davkov, kolikor država za njo potroši; imajo izvrstne državne ceste, univerzo itd.; zato bi bili pač abotni, ko bi ne bili dobri Avstrijanci. Tirolcem je Avstrija mila mati, Slovencem pa še materni jezik kot mačeha pušča. (Dal. prih.)

Slovensko slovstvo.

* *Zemljevid poknežene grofije Goriške in Gradiščanske s Tržaško okolico*, narisal c. k. okrajni šolski nadzornik France Vodopivec in na kamen 4 velicih

ne pozná, se more letos o rodovitnosti in prinosu dotičnih zemljišč prav lahko zmotiti, kajti tudi na plitvi in peščeni zemlji letos dobro kaže. Tedaj, cenilci, pozor!

Če vsi, ki imajo vcenitev izvrševati, nalogo svojo prav razumejo in svojo dolžnost natanko izpolnijo, pričakovati pa smemo, da se vcenitev pravično in tako izvrši, da v prihodnje ne bode več upravičenih pritožeb, da je dežela naša s zemljiškim davkom preobložena, in da se jej butaro ne naloži, ki jo potare, ampak le pravemu prinosu zemljišč primerno breme, katero nositi je v stanu.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

34. odborove skupščine slovenske Matice

15. julija 1875. leta.

Ko so se bili zbrali gospodje odborniki: Jeran, Marn, Močnik, Parapat, Pleteršnik, dr. Poklukar, Praprotnik, Souvan, Stegnar, dr. Sterbenec, Šolar, Tušek, Vilhar, Wiesthaler, dr. Zupanec, Žakelj, je začel predsednik dr. Jan. Bleiweis skupščino.

1. Odbor potrди zapisnik 33. odborove skupščine. Na pritožbo g. Parapata, da zapisniki odborovih skupščin zadnje čase prepočasi pridejo na svetlo, je predsednik po kratki debati odgovoril, da bo njegova skrb, da se bo to odslej hitreje godilo.

2. Tajnik prebere poročilo gospodov preglednikov društvenih računov, katero izjavlja, da so Matični računi preteklega leta skozi in skozi v redu. Odbor pritrdi priznanju, ki so ga o tem velikem računskem poslu pregledniki izrekli sodelujočima gospodoma blagajniku J. Vilharju in tajniku J. Tušku.

Potem so se razsojale prošnje za podelitev Matičnih knjig. Odbor je na prošnjo prof. Marna podaril primerno število Matičnih knjig (med njimi največ česke slovnice) Ljubljanskim gimnazijalcem; — potem nekoliko knjig nekaterim okrajnim šolskim knjižnicam, društvu sveučilištnih dijakov, „narodnemu domu“ v Zagrebu in pa še dvema drugima prosilcema.

4. Da se izvrši sklep Matičnega odbora od leta 1872 zaradi tiska životopisa ranjcega dr. Tomanu in njegovih ne še natisnjenih pesem, se je naprosil odbornik g. Praprotnik, naj dovrši njemu izročeni rokopis, ki med drugim obsega v Tomanovi zapuščini najdene pesmi „podoobe“, ter se jim dodadó še nekatere iz že tiskanih njegovih „Glasov domorodnih“ izbranih pesmi. Gospod Praprotnik obljubi, da bo rokopis za tisek pripravljen do vseh Svetih. Na to sklene odbor, da vredjeni rokopis koj potem v natis gre, tako, da pride ta knjiga v spomin za Matico mnogozaslužnemu dr. Tomanu leta 1876 gotovo na svetlo.

5. Prof. J. Marn poroča o zapuščini Cafovi in naposled nasvetuje, naj se prepusti vsa zapuščina v porabo vredovatelju slovensko-nemškega slovarja Wolfovega, ako je on želi, ker zapuščina, kolikor je je Matici v roke prišlo, nima nikakoršne druge vrednosti.

6. Na Trstenjakovo ponudbo, naj bi sl. Matica tiskala tudi 3. del njegovih „slovanskih elementov v Venetščini“, je odbor sklenil, naj se gospod pisatelj povabi, da pošlje rokopis v pregled odboru, ki po Matičnih pravilih potem še le more sklepati o tisku spisov.

7. Vrednik „letopisa“ prof. Pleteršnik poroča, da se „letopis“ marljivo natiskuje, in da v podučni in zabavni del „letopisa“ za 1875. leto se vzamejo sledeči spisi: a) Trstenjakovih „slovanskih elementov v Venetščini“ II. del; b) Šubičeva „telegrafija“ s podobami, katere za posebni prodaj se bo še 200 vezkov več tiskalo,

c) Gorenjčev prevod neke Gogolove povesti, d) Prešernova literarna zapuščina, ki jo hrani dr. Bleiweis, e) Parapatov spis „regeste Kamniškega mesta“, in eventuelno nekatera Kopitarjeva, Hankova in Slomšekova pisma Fr. Metelku, pisma Kopitarjeva Jak. Zupanu in različna pisma Metelkova, katera hranuje dr. Poklukar. Gledé Parapatovega predloga, naj Matica izdá bakroreze Slovenca Šege, ki je bil v 18. veku v Monakovem sloveč bakrorezec, je odbor po mnogostranski obravnavi sklenil, gosp. Parapata prositi, da odboru Matičnemu dá pismo natančen načrt o tej zadevi; končni sklep se je do tistega časa odložil. — Prof. Erjavčevo pismo zaradi njegove pisateljske nagrade se je izročilo predsedniku odseka za izdavanje knjig, gosp. Šolarju, v poročanje v prihodnji skupščini.

8. Predsednik bere dopis prof. Majcigerja, po katerem ima odbor rokopis o Čehih in Slovaci za „Slovanstva II. del“ do Božiča 1875. leta pričakovati, in pa dopis prof. Macuna, ki ne more gotovega obroka povedati, do katerega dovrši svoj nalog o „slovenskem Štajerji“. Odbor vzame oboje na znanje.

9. Poslednji občni zbor je sklenil, da se 11. Matično leto raztegne do konca decembra 1875. leta, tako, da se bo vjemalo z navadnim letom. Odbor je soglasno vkrenil, da društvenikom zaradi te vravnave Matičnega leta ne bo treba nič doplačati, ker tudi ne bo več knjig se jim dalo kakor po navadi.

10. Predsednik omeni, da so Matičarji doslej le še malo dali za Costov spominek. Ker je pa vendar dolžnost Matičnih udov, da zdatno podpirajo napravo spominka ranjkega nepozabljivega Matičnega predsednika, zato se bodo v kratkem razposlale gg. poverjenikom prošnje, naj izvoli vsak v svojem okrožji nabirati doneskov, ter poslati jih blagajniku slovenske Matice, g. J. Vilharju.

Po preteku 3 ur, ko je bilo vse razpravljeno, kar je stalo na dnevnem redu današnje seje, je predsednik skupščino sklenil.

Ozir po svetu.

Tirolsko in Tirolci.

(Dalje.)

Politični stranki ste na Tirolskem dve, če se sme pičlo število liberalcev kot stranka šteti. Raztrešeni so liberalci le po mestih, in še ne po vseh; po večjih mestih si držite obe stranki skoraj vago: v Innsbruku so v tretjem razredu letos zmagali konservativci ali patrijoti. Manjša mesta, vse kmečko ljudstvo, sploh ogromna večina naroda pa je pri konservativni stranki. Cesarski namestnik grof Taaffe, deželni glavar, večina deželnega zbora in deželni odbor spadajo k tej stranki. Razvidno je, da po tem takim liberalna stranka precej žalostno rolo igra. Organ liberalne stranke je „Innsbrucker Tagblatt“, pravi brat Ljubljanskega „Tagblatta“. Brez vsake ljubezni do Tirolske domovine povzdiguje ta listič vse, kar je prusko, se norčuje iz procesij in iz vseh verskih reči, in psuje dubovščino na tak nesramen način, da se ga celo liberalci sramujejo, in se naročujejo rajši na dunajske liste. K sreči je ta list prav malo razširjen, med kmečko ljudstvo že celo ne pride. Čudim se, kako more vsak dan izhajati, najbrž ima kako skrivno podporo. Glavni organ konservativcev so „Tiroler Stimmen“, ki izhajajo vsak dan; razun teh je še več katoliških ali „klerikalnih“ listov (kakor bi „Narod“ rekel), ki izhajajo po štirikrat, po dvakrat na mesec; da bi zadobili liberalci na Tirolskem kedaj večino, na to ni misliti; kajti tirol-

ski kmet je preponosen, presamosveten, da bi se dal od meščana okoli prsta oviti. Tirolski kmetje poznajo svojo moč, kajti v vseh bojih, ki so jih imeli, se za meščane niti zmenili niso, kmetje sami so se vzdignili, in tudi njih vojskovodje, kakor Andrej Hofer, Speckbacher, Haspinger, Wintersteller in drugi, so bili kmetje, duhovniki, krčmarji, ljudje iz prostega naroda. Pomagali so jim tudi meščanje, pa ne kot kolovodje, ampak kot pritikleji. Zato Tirolski kmet nima nič rešpeka pred meščanom, nasprotno se iz njega norčuje, in poje:

„Wir Oberländer, felsenfest,
Als wie die Ferner gfrora,
Und seh'n wir so an Stadtlsherrn,
So nehmar'n bei die ohra“

(po slovenski: mi gorenci, trdi ko skale, in zmrznjeni ko ledene gore, če vidimo kakega škrica, primemo ga za ušesa.)

Jasno je po tem takem, da si liberalni meščani niti ne upajo, ponujati kmetom svojih kandidatov. Le en stan je, ki ga Tirolski kmet poslušaja in uboga, namreč duhovnike. Razume se, da vpijejo liberalci mnogo o neumnosti in zaslepljenosti kmečkega ljudstva, pa jaz mislim, da noben narod ni tako neumen, da bi ne vedel, kje ga čevelj tišči, in da bi ne znal razločiti prijatelja od neprijatelja. Masa vsacega ljudstva, ki ne razume vseh političnih zmešnjav, je vendar obdarovana z nekim prirodnim nagonom (instinktom), kateri se nikoli ne moti, da zna ločiti pravo od nepravega.

Prišel sem enkrat v Ljubljansko okolico, in prašam dobrega znanca, kako je to, da ljudstvo, čeravno politično tako malo izobrazeno, je vendar tako narodno? On mi odgovori: „Res, da skoraj nič ne vedó o politiki, pa vódo od krvi vendar znajo razločiti.“ Jaz sem bil z odgovorom popolnoma zadovoljen.

Pri tej priložnosti moram omeniti, da Tirolsko ljudstvo nikakor ni neumno, in tistih kretinov, ki se najdejo po nemškem Koroškem in Štajarskem, tukaj ni videti. Slišal sem vedno mnogo govoriti o pobožnosti Tirolcev; in prepričal sem se sedaj, da je res. Vse polno je po deželi samostanov in cerkvá; kapelic, križev pa že celó vse mrgolí. Celó liberalci so primorani hoditi ob nedeljah k maši, in o veliki noči k spovedi, če nočejo, da se za njimi s prstom kaže.

Toda tudi ni vse zlato, kar se sveti, in mnogokrat je pobožnost le zunajna in formalna „zavolj ljudi“. Vkljubo vsej pobožnosti se znajo med sabo dobro oplahitati (oslepariti). Sploh sem našel med Tirolci mnogo nagnjenosti do goljufije. Nikoli nisem videl Tirolcev kvartati, da bi ne bil eden ali drugi, ali vsi, malo goljufali. — Tirolci niso odkritosrčni ljudje; niti med sabo si ne zaupajo, toliko manj tujcu. Sploh tujcev ne marajo. Tako so izključljivi in samozasebni, da smatrajo še tacega za tujca, ki pride iz druge doline. Ta ekskluzivnost je kriva njih nezaslišane geografične nevednosti. Kmetom bi se ne čudil, pa da celó iz omikanih ljudi, uradnikov, advokatov itd. nobeden nič ni vedel o Avstrijski geografiji, temu sem se zares čudil. Niso vedeli niti za Ljubljano, niti za Kranjsko. „Lai-bach“ in „Villach“ so zmerom zamenjali, ravno tako „Kärnten“ in „Krain“.

Drugače jim nisem mogel dopovedati, kje sem domá, ko tako, da sem rekel: „an der kroatischen Grenze.“ Pa potem je bila zopet zmešnjava, eni so me imeli za Hrvata, drugi za Ogra. Iz vseh izhodnih dežel jim je bila samo Ogerska znana. Ko sem hodil v svoji sokolski surki, se jej niso mogli načuditi, eni so se smejali, drugi pa so rekli, da lepo stoji. Opazil sem pa na svojo veliko žalost, da je že korupcija našla pot med ta čvrsti narod. Nikjer nisem našel prave ljubezni med

mladimi ljudmi, tiste idealne ljubezni, ki prebiva v sredi srca, kakor pojó slovenski fantje:

Ravno v sredi moj'ga srca
Ena rožica cveti —

našel sem le spolske gone brez vsacega idealnega okvira. Mogoče, da se motim, in da se zna ljubezen na Tirolskem bolje skrivati, kakor drugod, ker Tirolec je zaprt, in ne nosi srca na jeziku. Pa da bi se srčni čut niti v podobi pesmice ne upal na dan, tega ne verjamem. Kakor za ljubezen ne, tako tudi za prijateljstvo nisem našel odkritih src; povsodi le tista nezaupnost in samosebnost! Človek, ki je bral in občudoval polnosrčnost takih junakov, kakor Hofer in Speckbacher, mora ali misliti, da se je ljudstvo od Hoferja sem mnogo pokvarilo, ali pa, da srčnost tega naroda spi, in se le ob burnih časih zbudi. Tudi o hrabrosti sedanjih Tirolcev nimam prav visokih misli; Kranjci se mi veliko bolj pogumni zdijo, da o Srbih in Hrvatih ne govorim. Sploh pa mislim, da so Tirolci največe brave vedno le s tem dosegli, da so sovražnikov na svojih nepristopnih gorah čakali, in iz zatišja streljali, ker jim služi cela dežela, kakor ena sama velika trdnjava.

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Črno-rumena zastava* — zastava Avstrijskega cesarstva — prepovedana na Ogerskem! Tako se piše „Bohemii“ iz Budapešta. Poštar Požunski je namreč pred svojo hišo o smrti cesarja Ferdinanda razpostavil Avstrijsko zastavo, in zdaj je — če se „Bohemia“ ne laže — po ukazu Ogerskega kupčijskega ministra v sodniški preiskavi zato, da se je na Ogerskem drznil razviti Avstrijsko zastavo! Res, vsak dan nova znamenja, kamo jadramo.

* *Siromaštvo na Dunaji* se je prav očitno pokazalo po preiskavah stanovališč, med katerimi je razposlana ondota komisija našla 3500 tacih stanovanj, ki celó niso namenjena za prebivalstvo ljudi, ki pa vendar zaradi siromaštva morajo stanovati v njih, 205 so naši celó tacih, v katera ne pride nič zraka in nič svetlobe; 2200 je tacih, ki so mokrotna tako, da voda po stenah stoji, v 357 je nagnječenih prebivalcev toliko, da komaj dihajo itd. Taka stanovališča so naši pri 512 čevljarjih, pri 232 mizarjih, pri 128 ključarjih, pri 119 tobakarjih, pri 64 pekih, 48 gostilničarjih, pri 40 mesarjih, pri 39 krojačih in več družih.

* *Tudi na Angleškem* delajo p o v o d n j i po več krajih silno škodo. Naravoslovci ugibajo: od kodi letos toliko vode v podnebji?

* V Trutenau-u na Pruskem so nekega pastirja požrle njegove lastne svinje. Pastir, 60 let star človek, je na polji, ko je pasel svinje, izgubil po krvotoku toliko krvi, da je omedlel in na tla padel. Svinje, prišedši v njegovo bližino, postale so krvilakomne, navalijo se čez pastirja in snedó ž njega vse meso do kosti.

* *Žitna letina* na Ruskem, Francoskem in v Ameriki ni obilna.

Zabavno berilo.

Obrazi iz domačega življenja.

„Slovenska“ rodovina.

Spisuje J. Aléšovec.

(Konec.)

S temi besedami smo — to čutimo dobro — zadeli vse ude družine. Zato je ravno prav, da priteče v tem trenutku najmanjša hči, okoli pet let stara deklica, v

prišla, in pa nedavno na svitlo dano *Žnidaršičevo*, katera — kar se tiče obširnosti in natančnosti „primerjalnic“ — vse druge presega. Strmel bode čitatelj, ki pogleda 2. del te knjige, in gleda neizmerni broj števil, katere vsakovrstno staro mero in vago primerjajo z novo, in novo s staro. Kakor bode služil ta praktični del knjige vsacemu, ki bo hotel vedeti, kaj je staro po novem in novo po starem, tako podučen je pa tudi prvi teoretični del, ki uči računati z desetnicami (decimali), kajti to računanje je bistvo nove mere in vage. — Iz vsega tega je razvidno, da je *Žnidaršičev „Nauk“* res hvale vreden. Sèm ter tjà bili bi nekatere tehnične izraze želeli drugače, kakor, na priliko, ne „razlomek“ za „bruch“ (ker v tem „bruch-u“ ni nič razlomljeno), ampak primerniši izraz „drobec“, ki je že davno Slovincem pa tudi Rusom navaden izraz; al to so malenkosti, ki ne jemljejo knjigi vrednosti. Knjigo prodajajo Giontini, Kler in Bamberg v Ljubljani, J. Pajk v Mariboru, T. Drexel v Celji, Liegel v Celovci, Fillak v Gorici, Schimpf v Trstu in pa pisatelj sam na Prem u (pošta Št. Peter na Kranjskem). Cena jej je 60 kr.

* *Věstnik Vidensky, dennik českoslovansky* — se zove politiški časnik, ki šestkrat na teden na Dunaji izhaja v velikem formatu in za četrto leta stal 3 gold. Rodoljubi, ki so se lotili tega podvzetja in katerimi na čelu stoji grof Jan Horrath pišejo v pozivu na naročbo tega časnika, da so za silno potrebo spoznali, na Dunaji, kjer biva veliko število Čehov, ustanoviti česki časopis, ki brani vero in narodnost českoslovanskega naroda. Dobro srečo!

Politične stvari.

Upor v Ercegovini.

„Mi smo Jugoslovani“ — tako se čuje danes mnogo naglašati; mnogo se piše o „jugoslavenski celokupnosti“ po časnikih, mnogo se govori — a nič ne stori! Raja v Ercegovini se je vzdignila zoper krutega Turka; sedaj bi bil čas, jugoslavensko mišljenje in čutenje dejansko pokazati! Ali ne bi pristovalo sedaj Srbom, da pomagajo bratom svojim? Srbi se mnogo širokoustijo v Beligradu in Novem Sadu, a novejši čas obračajo vso svojo jezo le proti Hrvatom; svoje brate pod Turškim jarmom so menda srečno pozabili! — „Hic Rhodus, hic salta!“ bi se moralo sedaj Srbom reči. Če knez Milan ni za družega, ko da po svoji deželici potuje, in po Evropi, in svojo svetlost razkazuje, naj gré v Pariz nazaj, od koder je prišel! Jugoslovani potrebujejo sedaj knezov, ki so možje, ne pa tacih, ki mislijo, da je njihova edina naloga, sprejemati poklone in počivati na lavorjih svojih pradedov! — In kaj misli Nikica Črnogorski, vedno spoštovani knez? — koga se boji, da si ne upa prijeti za orožje? Vemo, da mu poguma ne manjka; a tega naj ne kaže samo nasproti Turkom; pokaže naj ga tudi nasproti Evropski diplomaciji! Naj se ne boji diplomacije; ona zna le ovirati, a „fait accompli“ jej imponuje; naj dovršijo Jugoslovani, kar mora biti enkrat dovršeno, in diplomacija bo k vsemu prikimala!

Slovani v Bosni in Ercegovini se morajo rešiti Turškega jarma, naj jih potem vzame v last bodi Peter, bodi Pavel!

Mi Slovenci, Hrvatje in Dalmatinci pa se obrnimo nemudoma do našega presvitlega cesarja, in prosimo ga, naj pomaga sirotici raji, prosimo ga, naj dovoli, nesrečne brate podpirati vsaj z denarjem in orožjem!

Ko je presvitli naš cesar Franc Josip nedavno potoval po Dalmaciji, čuli so oni nesrečni narodi iz naj-

bližje bližine, kako milostljivo je podajal roko najnižemu seljaku; ni tedaj čuda, da so v ustanku svojem Ercegovinci razvili zastavo Avstrijsko in navdušeni pozdravljajo kralja Hrvaškega.

Dosti že so trpeli kristjani Slovani pod barbarstvom Muhamedanskim 400 let, kar Turčin tlači zemlje slovanske! Zadnji čas je, da jim doide rešitev!

Sava in Drava.

Kam tak hitro tečeš,
Ti zelena Sava?
Kam tak hitro dereš,
Ti bobneča Drava?

„Doli na Hrvaško,
Tje do turške meje,
Koder iz Balkana
Hladna sapa veje.“

„Vzdignil se je hud vihár,
Grozne vojske strašni žar!
Turško žejo grem gasit,
Turško kri jaz pojdem pit!“

Pod Siskom.

Pod Siskom se piše
Prelepa mi pesem,
S krvavo pa tinto,
Z jeklenim peresom.

Ko tresel bi hruške
Jeseni z drevesa,
Tak padale turške
So glave s telesa.

Hrvatje, Slovenci
Tam skupaj so zbrani,
In sučejo meče
Nad Turkov glavami.

Ko peta zabliska
Se mohamedanska,
Veselja zavriska
Vsa zemlja slovanska!

Ozir po svetu.

Tirolsko in Tirolci.

(Konec.)

Da preidem na družbinsko življenje, povem najprvo, da je žena možu popolnoma ravnopravna, kakor pri Nemcih sploh. Pri slovanskih narodih je mož nad ženo nekaj vzvišen, zato se vidijo Slovanu nemški možje kot sami „pantofeljni“. Meni vsaj se je tako videlo; ženske pa postopajo tako možko, samosvestno in neustrašeno, da so se mi zdele same „Amazone“, in mislil sem si včasih, „ko bi te jaz v pest dobil, jaz bi ti že pokazal, kdo je gospodar“. Pa najbrže bi nič ne opravil, kajti te ženske so preveč prepričane svoje enakopravnosti, in jo znajo braniti bolj trdno, nego Slovenci svoj paragraf 19., ki tudi o enakopravnosti govori.

Čeravno nisem slišal nikoli o zakonskih prepirih, vendar bi se mi to družbinsko življenje ne dopadlo, kajti mož je le za to, da denar služi, žena pa si pri svoji kmalu gospodarstvo čez vso hišo, in po svoji glavi samovlastno gospodari. Jaz mislim, da je lepše, če je žena svojem možu v glavnih stvaréh pokorna, saj že sveto pismo tako ukazuje; in da vse bolje gre, če vlada ena glava, nego dve. Nemci nas zovejo barbare, ker ne delimo vladarstva s svojimi ženami, in morda jim bodo tudi nekatere Slovanke pritrjevale; pa jaz zamorem naše Slovenke zagotoviti, da so desetkrat bolj ljube, nježne in prikupljive, nego Nemke.

Ako si mislim ideal žene, si ga ne morem drugače misliti, nego če mislim nazaj na naše Slovenke. Kajti ta možatost, samosvest in gospodoželjnost, ki se pri Nemkah v obče najde, je zoperna in za žensko nespo-

dobna; naše Slovenke pa so krotke, ljubeznjive, in vidijo v svojem možu svojega branitelja, one so ženskam podobne, in Slovan zamore le tako žensko ljubiti in spoštovati. Slovanske žene naj bodo toraj hvaležne, da Slovan breme vladarstva in odgovornosti na svoje rame vzame, in svojo ženo pusti — ženo ostati.

Kakor mož in žena, tako so na Tirolskem tudi vsi otroci enakopravni. Po očetovi smrti razdrobijo otroci posestvo na drobne kose, tako da nobeden nič nima, in da so vsi berači. Po slovenskih gorah, vsaj na Koroškem, je navada, da prepusti oče gospodarstvo najstarišemu ali najsposobnejšemu sinu, drugi otroci dobijo nekaj v denarjih, imajo pa pravico, če zbolijo, priti k bratu na dom, da jih redi. Tako ostanejo posestva cela, in kmet vsaj nekaj premore. Tudi na Tirolskem je v nekaterih krajih tako, posebno na vzhodnem koncu, o katerem nekateri trdijo, da je bil nekaj slovensk. Na zapadnem Tirolskem pa raztrgajo otroci vse posestvo; ta vzame to njivo, drugi ono itd., vsak se skuša oženiti, če le količkaj premore, in tako nastane iz ene kmetije kmalu cela vas — beračev. Nečem nikomur svojega mnenja vsiliti, pa meni se bolje zdi, če ima vsaj eden nekaj, kakor če nima nobeden nič. Ko bi mi imeli tudi po Dolenskem in Štajarskem tiste premožne, ponosne kmete, kakor se nahajajo po Gorenskem in Koroškem, mislim, da bi bolj trdno stali!

V družbi so Tirolci mirni, tudi med mladimi fanti nikoli nisem videl tepežev ali prepirov. Pa veselemu Slovincu je med Tirolci dolg čas, kajti mrzli in dolgočasni sedijo okoli mize, kakor štori, nobenega življenja ni v njih. Slišal sem večkrat poprej o lepem petji Tirolcev; pa tudi to se je čisto pozgubilo. Skoraj celo leto nisem slišal petja; in če so peli, ni bilo nič posebnega soglasja. Samo enega starega moža sem videl, ki je izvrstno znal peti ali „jodlati“. Čeravno že več ko 60 let star, je imel vendar tako čist glas, kakor dvajsetleten mladenec. Ta je še Tirolec stare korenine. Tudi sem videl mladenča z dva in sedemdesetimi leti; bil je rdeč in vesel, imel je vse zobe, in še vse črne lase, lice tudi ni kazalo posebne starosti; dal sem mu kakih štirideset let, in sem izvedel od njega in drugih, da je dva in sedemdeset; temu sem rad verjel, da nikoli ni imel z nobeno žensko nič opraviti; „oženiti se nisem mogel, ker sem bil prereven“ je pravil, „drugače bi bilo pa nepošteno in pregrešno.“ Iz teh dveh eksemplarov sodim, da so bili Tirolci za časa Andreja Hoferja zares npravni; zdaj pa niso več tako.

Največe veselje Tirolcev je lov in pa streljanje na desko. Zverine je zmirom še dovolj, čeravno je skoraj vsak moški lovec. Srne so, se vé da, precej iztrebili, divjih kóz pa je še zmirom dosti. Skalnate gore in težko pristopni vrhovi se raztegujejo po tako širokem prostoru, da živali vedno še najdejo zavetja. Postrelí se jih toliko, da je jeseni mesó od divjih kóz boljši kup, ko goveje mesó. Tudi nad divje peteline, velike in male (Auerhahn und Spielhahn) hodijo lovci radi.

V desko streljajo za dobitke. Vsak nekaj vplača, za ta denar se kupijo cekini, tolarji in sreberni goldinarji, in najboljši strelci potegnejo te dobitke. Kdor ni dober strelec, ga streljanje mnogo stane, ker mora le vplačevati, ne potegne pa nič. Napravljajo ta streljanja zaporedoma vas za vasjo; pri vsakem streljanju sme vstopiti vsak Tirolec, če prav ni iz te vasi, ako le vplača, kolikor je. Izvrstni strelci hodijo tako iz kraja v kraj, in se vdeležujejo streljanj, ter se z dobitki preživijo. Radi takih se vé da nikjer ne vidijo, ker domačinom denar odnašajo, pa ker je že tako vpeljeno, ne reče nobeden nič glasno. Meni se ta zabava lepša zdi, nego pijančevanje, razzsajanje in pretepanje naših slovenskih fantov.

Na Slovenskem je navada, da fantje svoja dekleta v krčmo vodijo. Tukaj bi bilo kaj tacega pa nespodobno. Sploh se ljubezen neporočenih nikjer v javnosti ne sme prikazati. Le enkrat sem videl na kmečkem plesu, da je fant imel svoje dekle pri sebi; držal se je je pa tako trdo, da niti on z nobeno drugo ni plesal, niti ona ni smela z drugim plesati, ko z njim. Na Slovenskem bi se takemu vsi smejali.

Noša Tirolcev je v raznih dolinah različna, da ni skupnega, občnega pravila. Po zunajnosti so moški krepke, čvrste postave, bolj majhni, nasajeni. Ženske niso tako lepe, kakor na Slovenskem, tudi imajo preveč moškega na sebi, da bi bile ljubeznjive. Žene na Tirolskem so zelo rodovitne: po deset in več otrok ni nič nenavadnega, toda otroci pomrjejo večinoma že v mladosti.

Prijetno je v Tirolih le za Tirolca. Slovenec se strašno dolgočasi; on zdihuje po svojih prijetnih vinskih gričih, po pisanem polji, po bistrih domačih rekah; najbolj pa po veselih družbah slovenskih, po srčnih prijateljih, po sladkem slovenskem petji, po dolenskem vinu in po prijaznih Slovenkah.

Velikanske Tirolske gore in med njimi ozke doline, v katerih je človek zaprt, kakor v ječi, divje, vedno motne reke, se Slovincu ne dopadajo. Tirolci niso veseli, ne odkriti, ne pristrčni; redko petje Tirolsko ni vstvarjeno po slovenskem čutenji, ga ne more navdušiti in razvedriti; vino je popačeno in drago, dekleta neprijazne.

Dragina je velika: navadno kosilo brez vina, ki se dobi v Ljubljani za 25 kr., stane v Tirolski vasi 40 krajc. Goveje meso je zelo drago; moka, žito, vino, vse je draže, ko pri nas. Drva so na vasi bolj draga ko v Ljubljani.

Povsod je dobro, domá je najboljši!

H.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

IV.

Policijski komisar.

Po lastni prošnji sem bil premeščen v mesto T., kjer sem bil še le kakih 14 dni. Skoro z mano vred je bil imenovan eden mojih sošolcev za policijskega komisarja v istem mestu, pa je prišel nekoliko za mano tje. Bil je, dasiravno še mlad, vendar-le znan zavoljo svoje bistrournosti in prekanjenosti; vsled teh lastnosti se mu je bilo posrečilo, že marsikateremu hudodelniku na sled priti in ga zasačiti, katerega nihče drug ni mogel zaslediti. Še le pred kratkem je bil prijel nekega glasovitega tatú, ki je dolgo časa vsem sodnijam osle kazal. To zadnje delo je bilo najbrže vzrok, da je postal policijsk komisar v T., kjer se je marsikdaj kaj zgodilo, ne da bi bili prišli hudodelniki pravici v pest. Meni je bilo zelo všeč, da je bil sem poslan, nekaj, ker sem mu zavoljo njegove marljivosti in bistrournosti privoščil to za njegova leta visoko službo, več pa še zavoljo tega, ker mi je bil z njegovo osebo dan vrl pomočnik na stran, ako bi ga potreboval.

Moj prednik je bil še dosti delaven mož, kajti ko sem nastopil svojo službo, je bil kup zaostalih aktov v primeri s silnimi opravki, katere je imel, zelo majhen. Jaz sem ga toraj kmalu pregledal in jel nadaljevati njegove preiskave. Ravno sedim zamišljen v nek zapisnik prič, kar prinese sluga telegram do sodnije. Hitro ga